

Τα δίκαια του Οικουμενικού Θρόνου κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας

/ [Πεμπτούσία](#)

• Ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως **Καλλίνικος Β΄** ακυρώνει τη δωρεά της Μονής Αμοσγού (της Μητροπόλεως Νεμεσού και Κυταίων) στο θρόνο της Αλεξανδρείας (1633) και επισημαίνει[76]: «τας εμπιπούσας Εκκλησιαστικὰς υποθέσεις δια των ιερών κανόνων σταθμίζοντες **την επίκρισιν αυτών και διάκρισιν προσφόρων**, ως ένεστιν, **εξεργάζεσθαι μεμαθήκαμεν**, συνιστάν τε τα καλώς πεπραγμένα και βεβαιούν, αποδοκιμάζουν δε τα παράλογα, και ενδίκως παρασκευάζειν αυτά».

• Στη συνελθούσα επί Πατριάρχου **Διονυσίου του Γ΄** Σύνοδο (1663), παρόντων και των Πατριαρχών Αλεξανδρείας Παϊσίου, Αντιοχείας Μακαρίου, Ιεροσολύμων Νεκταρίου, λίαν ενδιαφέρουσες είναι οι απαντήσεις στην η΄ και κβ΄ ερώτηση[77]. Στο 8ο ερώτημα, «Ει τω Κωνσταντινουπόλει εφείται πάσα κρίσις άλλων Εκκλησιών και παρ' αυτού λαμβάνει εκάστη υπόθεσις εκκλησιαστική πέρας;», η απάντηση που δίδεται είναι ότι αυτό ήταν **Προνόμιο του Ρώμης**. Αποκοπέντος όμως αυτού από

την ορθόδοξη πίσση, «**αι υποθέσεις πάσαι των Εκκλησιών εις τον της Κωνσταντινουπόλεως Θρόνον αναφέρονται και παρ' αυτού τας αποφάσεις λαμβάνουσιν ως τα ίσα πρωτεία κατά τους κανόνας έχοντος της παλαιάς Ρώμης**».

Παρατίθενται περαιτέρω αποσπάσματα από τα σχόλια του Μεγάλου Νομικού και το Βαλσαμώνα, ο οποίος για εκδοθείσα από τον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως απόφαση επισημαίνει: «**...ει δε συναινούσι και οι λοιποί πατριάρχαι, ει τυχόν εΐη μείζων υπόθεσις, αμετάβλητος έσται η εξενεχθείσα απόφασις**». Αυτό επαναλαμβάνει η απάντηση στο 22ο ερώτημα: Απόφαση που εκδόθηκε από τον έχοντα το σχετικό **προνόμιο Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως** με τη συναίνεση των άλλων Πατριαρχών είναι αμετάκλητη.

- Ο Κωνσταντινουπόλεως **Παρθένιος**[78] (1665) **κηρύσσει έκπτωτον** τον φυγάδα **Πατριάρχη Αλεξανδρείας** Παΐσιον κατόπιν αιτήματος «των μεγιστάνων της κραταιάς βασιλείας **ανενεγκόντων** ημίν περί τούτου...».
- Μια σειρά από τους Πατριάρχες Ιεροσολύμων από τα μέσα περίπου του ΙΖ΄ αιώνα μέχρι τα μέσα του ΙΘ΄ αιώνα εκλέγονται από το θρόνο της Κωνσταντινουπόλεως[79] κατόπιν αιτήματος της αγιοταφικής αδελφότητας και **ενίοτε με την παρουσία των άλλων δύο Πατριαρχών Αλεξανδρείας και Αντιοχείας**. Μεταξύ των εκλεγέντων στην Κων/λη Πατριαρχών Ιεροσολύμων είναι ο Νεκτάριος, ο Χρυσάνθος από Καισαρείας της Παλαιστίνης, ο Εφραίμ (1766), ο Σωφρόνιος (1770), ο Αβράμιος (1775), ο Προκόπιος Β΄ (1787), ο Άνθιμος (1788), ο διαδεχθείς αυτόν Πολύκαρπος κ.α. Άλλωστε «και ανέκαθεν η του Χριστού Μ. Εκκλησία, ο Οικουμενικός Αποστολικός αγιώτατος της Κωνσταντινουπόλεως θρόνος **τα της κηδεμονίας** ανήκοντα προς τα άλλας Εκκλησίας φιλοστόργος **απεπλήρου** και ανελάμβανε τας εαυτών χρείας και οφειλάς...»[80].

Είναι χαρακτηριστική η γενική επισήμανση που γίνεται στο υπόμνημα της εκλογής του Πατριάρχου Ιεροσολύμων **Χρυσάνθου**[81] (1707-1731) για «**τον των άλλων υπερκείμενον** αγιώτατον Αποστολικόν, Οικουμενικόν ουτοσί θρόνον» από τον Κωνσταντινουπόλεως **Γαβριήλ**: «Και δήτα **οι τους οΐακας της Μεγάλης Εκκλησίας προ ημών** διευθύναντες αγιώτατοι Πατριάρχαι, μάλιστα κατά ταυτηνί του χρόνου την εσχατιάν των Αποστολικών Πατριαρχικών Θρόνων **των κατά πόλεις Αλεξανδρείας και Αντιοχείας και Ιεροσολύμων, εις αδελφικήν συναντίληψιν** από του καιρού και των πραγμάτων **παροτρυνόμενοι**, και της εν τη καθόλου Εκκλησίας συμφυΐας και ομονοΐας μέγιστον λόγον ποιούμενοι, και **εξαΐσιον αΐί φροντίδα καταβάλλοντες**, τη μετά προθυμίας και διακούς διαθέσεως **προμηθεία και βοηθεία**, παν μέτρον αγάπης απεπληρώσαντο...».

Είναι επίσης χαρακτηριστικό αυτό που επισημαίνεται στο υπόμνημα εκλογής του **Πολυκάρπου**: «Τον αγιώτατον Αποστολικόν, Πατριαρχικόν και Οικουμενικόν Θρόνον, ουκ έστι ότε ίδοι τις αν μη προθύμως συναντιλαμβανόμενον **προς τας ανάγκας και χρείας και των λοιπών αγιωτάτων Πατριαρχικών και Αποστολικών Θρόνων**, αλλ' αείποτε τα τε καθ' εαυτόν διευθύνει και διατίθεται, **κακείνους της προσηκούσης αδελφικής αντιλήψεως αξιοί**. Ένθεν τοι και το **βοηθητικόν είναι, τοις δεομένοις κατ' αξίαν αρχαίον έργον εαυτού νενόμικε**»[82].

- Ο Οικουμενικός Πατριάρχης **Διονύσιος Δ΄ καθαιρεί**[83] τον ανήλικον Πατριάρχην Αντιοχείας Κύριλλον (1672) μετά από αναφορά των Μητροπολιτών του θρόνου της Αντιοχείας «γνώμη τε πάση κοινή και συναινέσει του τε μακαριωτάτου και αγιωτάτου Πατριάρχου των Ιεροσολύμων κυρίου Δοσιθέου...» επί τη βάσει των ιερών κανόνων, οι οποίοι «τους παρ' ηλικίαν ιερωμένους καθαιρέσει καθυποβάλλουσι». Το ίδιο έτος (1672) ο ίδιος Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως παρουσία των Πατριαρχών Αντιοχείας και Ιεροσολύμων **αθώνει** τον υπόδικο **αρχιεπίσκοπο Κύπρου Νικηφόρο**[84] μετά την απολογία του ενώπιον του «**Οικουμενικού Κριτηρίου**», δηλ. του **θρόνου της Κωνσταντινουπόλεως**. Ο ίδιος Πατριάρχης και το ίδιο έτος επικυρώνει[85] το «από πάσης και παντελούς καταδυναστείας και δουλείας ανύποιστον και αυτόνομον και αυτοδέσποτον» της Ι. Μονής Κύκκου παρουσία των Πατριαρχών Αντιοχείας και Ιεροσολύμων, παρόντος και του Αρχιεπισκόπου Κύπρου Νικηφόρου, του τελευταίου «**αρκουμένου... μόνω τω κανονικώ αυτού μνημοσύνω**».

- Μια σειρά από Πατριάρχες Κωνσταντινουπόλεως, όπως ο Μεθόδιος Γ΄, Ιάκωβος Α΄, Καλλίνικος Β΄ και Γαβριήλ Γ΄ κατεδίκασαν μετά από προσφυγή Πατριαρχών των Ιεροσολύμων την προσπάθεια αρχιεπισκόπων της Ι. **Μονής Σινά** να απαλλαγούν από την πνευματική και κανονική δικαιοδοσία του θρόνου των Ιεροσολύμων, ενώ επιλύουν τις εσωτερικές διαφορές της Ι. Μονής, αφού οι μοναχοί και ο αρχιεπίσκοπος Σινά «δεν έγνωσται μεταβήναι ενταύθα εν Κωνσταντινουπόλει **εις διαίτησιν και διόρθωσιν των ων διεφέροντο...**», όπως επισημαίνει σιγίλλιον[86] του Πατριάρχου Γαβριήλ Γ΄.

Ο Συνοδικός Τόμος ο εκδοθείς επί Πατριάρχου **Καλλινίκου Β΄** (1688) ο επικυρών τα δίκαια του Πατριάρχου Ιεροσολύμων επί του Όρους Σινά, αναφέρεται[87] στις πολλαπλές κρίσεις του «**Οικουμενικού κριτηρίου**»[88] επί διαφορών που αφορούσαν την αρχιεπισκοπή Σινά: «...εν διαφόροις καιροίς **πολλαχώς ανηνέχθησαν κρίσεις των Σιναϊτών Πατέρων**, και κανονικώς υπό των Πατριαρχών **διελύθησαν αι συμπεσούσαι αμφισβητήσεις και διενέξεις** μεταξύ αυτών και των Μακαριωτάτων πάλαι Πατριαρχών Αλεξανδρείας, να μην

και μεταξύ των Πατριαρχών Αλεξανδρείας και Ιεροσολύμων...». Ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως **Μεθόδιος** καθαιρεί[89] τον Σιναίου Ανανίαν (1670) επί τη βάσει τής «**ην ημίν επιχορηγεί δύναμιν και εξουσίαν κανονικούς προνομίους το θείον ανάκτορον ταύτης της καθ' ημάς του Χριστού Μεγάλης Εκκλησίας**»[90].

Ο Κωνσταντινουπόλεως **Ιάκωβος Α΄** καθορίζει[91] την κανονική θέση του Σιναίου Όρους προς τον Πατριάρχη Ιεροσολύμων (1687) σύμφωνα με τους όρους και τους θεσμούς των Πατέρων, «καθ' ην έφθασε ο καθ' ημάς Οικουμενικός Θρόνος **κανονικήν** πλουτισθήναι **δύναμιν**, ως και τας προβαλλομένας επί **διαίτησιν** αυτώ ανακρίνειν υποθέσεις, τας τ' επισυμβαινούσας **αταξίας** ταίς **εν ετέροις κλίμασι** του Θεού Εκκλησίαις **καταστέλλειν**, καπί το εύθετον **μεταρρυθμίζειν**...[92]».

- Ο Πατριάρχης Ιεροσολύμων **Δοσίθεος** εγγράφως παρακαλεί (1707) μετά το θάνατό του, **να εκλεγεί από το θρόνο της Κωνσταντινουπόλεως διάδοχός του** «εκ των τελούντων υπό τον θρόνον Ιεροσολύμων, ο αρμοδιώτατος και ικανώτατος» και «της προστασίας αυτού επιλάβηται»[93]. Έτσι ο Πατριάρχης **Γαβριήλ Γ΄** εκλέγει ως Πατριάρχη Ιεροσολύμων τον από Καισαρείας Χρύσανθο[94], ο οποίος στη συνέχεια επρότεινε ως διάδοχό του τον από Καισαρείας Μελέτιον.

- Ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως **Γαβριήλ Γ΄** (1702-1707) συναινεί και επικυρώνει[95] την γενομένη στην Κωνσταντινούπολη υπό Κυπρίων αρχιερέων **καθαίρεση του αρχιεπισκόπου Κύπρου** Γερμανού και την εκλογή στη θέση του του πρώην Αντιοχείας Αθανασίου. Παρών και συναινών στις αποφάσεις ήταν και ο Ιεροσολύμων.

[Συνεχίζεται]

[76]. Κ. Δελικάνης, Πατριαρχικά Έγγραφα, Β΄, 565.

[77]. Κ. Δελικάνης, Πατριαρχικά Έγγραφα, Γ΄, 102-103 και 116.

[78]. Κ. Δελικάνης, Πατριαρχικά Έγγραφα, Β΄, 7-9.

[79]. Μητρ. Σάρδεων Μάξιμος, Το Οικουμενικόν Πατριαρχείον..., 302. Κ. Δελικάνης, Πα-τριαρχικά Έγγραφα Β΄, 362, 465, 468, 495, 505, 506.

[80]. Κ. Δελικάνης, Πατριαρχικά Έγγραφα Β΄, 465.

- [81]. Κ. Δελικάνης, Πατριαρχικά Έγγραφα Β΄, 468-474 (εδώ σελ. 469-470).
- [82]. Κ. Δελικάνης, Πατριαρχικά Έγγραφα Β΄, 514.
- [83]. Κ. Δελικάνης, Πατριαρχικά Έγγραφα Β΄, 159-164.
- [84]. Κ. Δελικάνης, Πατριαρχικά Έγγραφα Β΄, 557-559.
- [85]. Κ. Δελικάνης, Πατριαρχικά Έγγραφα Β΄, 559-562.
- [86]. Κ. Δελικάνης, Πατριαρχικά Έγγραφα Β΄, 455. (Σιγίλλιον καθορίζον τα της διοική-σεως του Όρους Σινά, 453-563).
- [87]. Κ. Δελικάνης, Πατριαρχικά Έγγραφα Β΄, 410-422.
- [88]. Κ. Δελικάνης, Πατριαρχικά Έγγραφα Β΄, 412.
- [89]. Κ. Δελικάνης, Πατριαρχικά Έγγραφα Β΄, 377-381.
- [90]. Κ. Δελικάνης, Πατριαρχικά Έγγραφα Β΄, 387 (Σιγίλλιον κυρούν τα επί του Σινά κυριαρχικά δίκαια του Ιεροσολύμων [1671]).
- [91]. Κ. Δελικάνης, Πατριαρχικά Έγγραφα Β΄, 399-405. (Συνοδικόν Γράμμα περί Σιναίου Όρους, καθορίζον την θέσιν αυτού απέναντι του Πατριάρχου Ιεροσολύμων [1687]).
- [92]. Κ. Δελικάνης, Πατριαρχικά Έγγραφα Β΄, 403.
- [93]. Κ. Δελικάνης, Πατριαρχικά Έγγραφα Β΄, 471.
- [94]. Κ. Δελικάνης, Πατριαρχικά Έγγραφα Β΄, 465-467.
- [95]. Κ. Δελικάνης, Πατριαρχικά Έγγραφα Β΄, 566-574.